

РЕАЛІЗАЦІЯ КРИТЕРІЮ АБСОЛЮТНОЇ СТІЙКОСТІ НЕЛІНІЙНИХ СИСТЕМ В.М. ПОПОВА В СЕРЕДОВИЩІ MATLAB

*Приймак Б.І., ст. викладач, к.т.н, Підгасць А.П., студент
кафедра автоматизації електромеханічних систем та електроприводу*

Вступ. У всьому світі система MATLAB широко використовується в наукових дослідженнях та в навчальному процесі при вивченні багатьох дисциплін. Зокрема тих дисциплін, що стосуються теорії систем автоматичного керування (САК). Як відомо, методи класичної теорії лінійних САК в середовищі MATLAB реалізовані повністю або майже повністю. Проте методи теорії нелінійних САК в системі MATLAB на сьогодні представлені істотно менше, що вимагає поліпшення цього становища.

Мета роботи. Метою роботи є створення в середовищі MATLAB програми, яка визначає абсолютну стійкість нелінійних САК за критерієм В.М. Пóпова.

Програма реалізації критерію В.М. Пóпова. При написанні програми було обмежено клас досліджуваних систем такими, де нелінійності є однозначними, а лінійні частини є стійкими. Це дозволило не розглядати варіант лінійних частин систем з нульовими та правими полюсами, де застосування критерію вимагає введення фіктивного зворотного зв'язку [1]. У підсумку зазначене обмеження дозволило спростити програму, зважаючи на те, що це її перша версія.

Формулювання критерію є наступним [1]: нелінійна система абсолютно стійка, якщо в площині модифікованої частотної характеристики лінійної частини $W_n^*(j\omega) = U + jV^*$ можна провести пряму Пóпова так, щоб крива Пóпова була праворуч від неї. При цьому крива Пóпова отримується із звичайної амплітудно-фазової частотної характеристики лінійної частини $W_n(j\omega)$ при перемноженні її уявної частини на частоту ω . А прямою Пóпова є пряма, що проходить через точку з абсцисою $-1/k$, де коефіцієнт k задає сектор $S[0, k]$ розташування класу нелінійностей.

Блок-схема алгоритму програми представлена на рис. 1. В цій схемі у блоці 1 вводяться вихідні дані: передатна функція лінійної частини $W_n(p)$ та коефіцієнт k . В блоці 2 визначається дійсна частина частотної характеристики $U(\omega) = \text{Re}[W_n(j\omega)]$. В блоці 3 визначається модифікована уявна частина передаточної функції $V^*(\omega) = \omega \text{Im}[W_n(j\omega)]$. Далі у блоці 4 організується цикл обчислень за частотою при зміні ω від 0 до 100 c^{-1} . При виконанні умови $U(\omega) > (-1/k)$ в блоці 5 переходимо до блоку 6, а в протилежному випадку - до блоку 7. В блоці 6 обчислюється кут φ за формулою $\varphi = \arctg(V/(U + 1/k))$. При виконанні умови $V(\omega) \geq 0$ в блоці 7 переходимо до блоку 8, а в протилежному випадку - до блоку 9, де кут φ обчислюється за формулами

$\varphi = \arctg(V/(U+1/k)) + \pi$ та $\varphi = \arctg(V/(U+1/k)) - \pi$ відповідно. У блоці 10 визначається максимальне $\varphi_{\max}$ та мінімальне $\varphi_{\min}$ значення кута φ . Якщо в блоці 11 виконується умова $\varphi_{\max} - \varphi_{\min} \leq \pi$, то переходимо до блоку 12, де будується графік з кривою та прямою Пóпова, а також виводиться повідомлення "Абсолютна стійкість системи підтверджується". У протилежному разі переходимо до блоку 13, де будується графік з кривою та прямою Пóпова, а також виводиться повідомлення "Абсолютна стійкість системи не підтверджується".

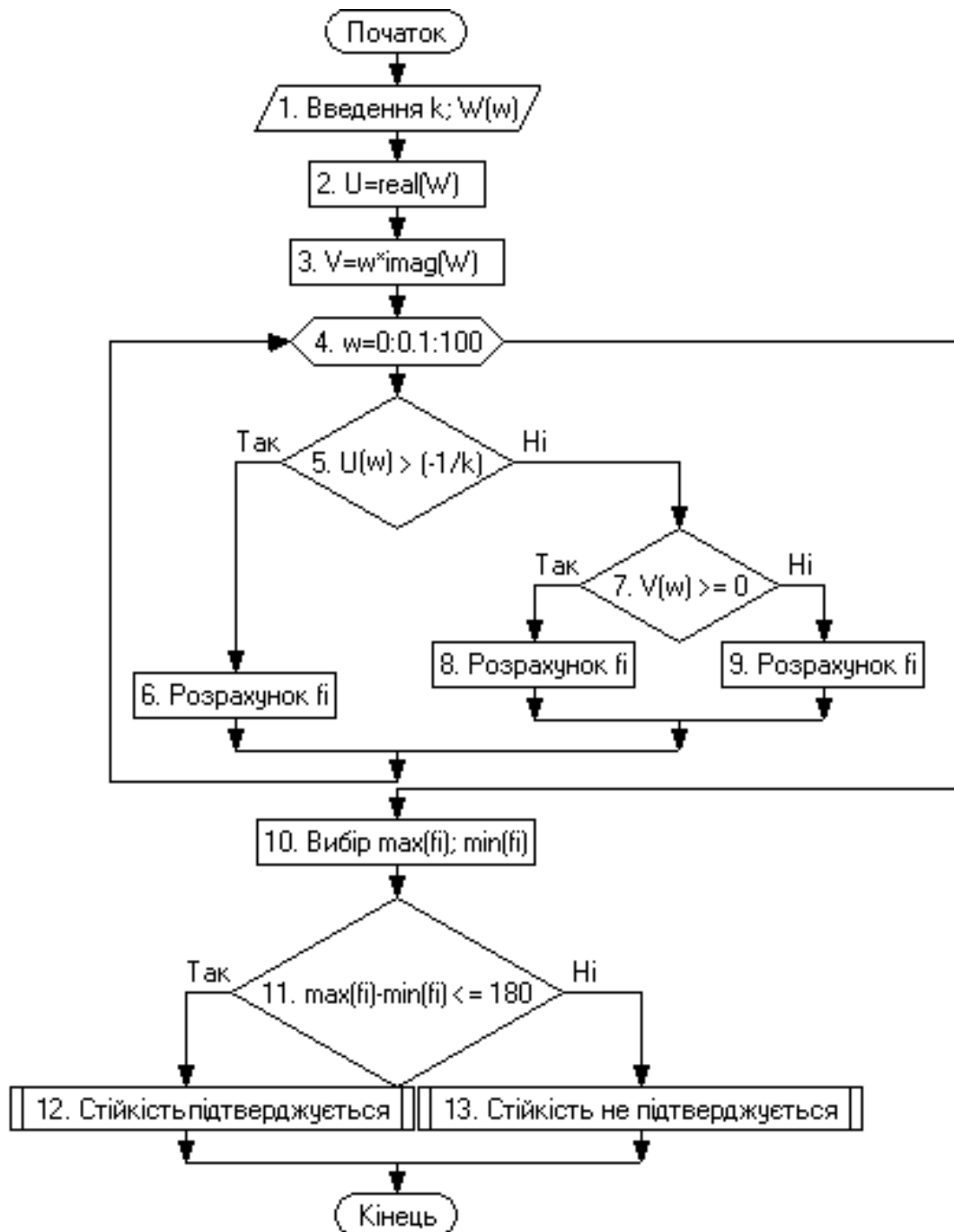

Рис. 1 Блок-схема алгоритму програми

Розглянемо приклад функціонування програми реалізації критерію Попова. З цією метою визначимо умови абсолютної стійкості для нелінійної системи, структура якої зображена на рис. 2. Параметри САК дорівнюють: $T_1 = 5c$; $T_2 = 1,25c$; $\xi_1 = 0,5$; $\xi_2 = 0,05$; $k_0 = 4$.

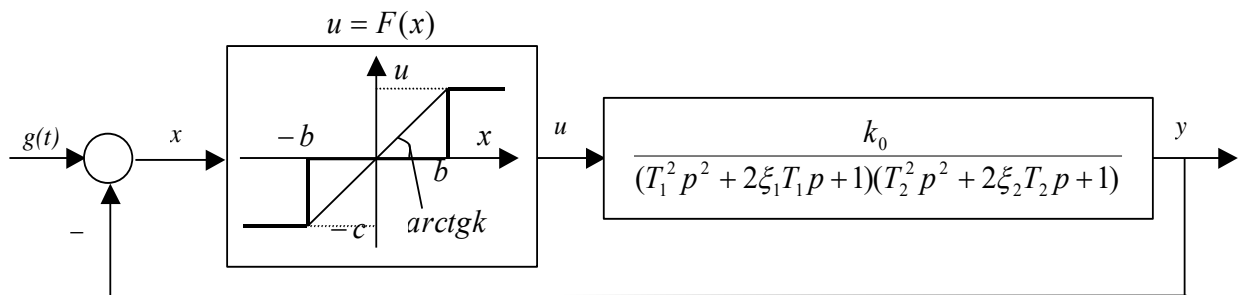

Рис. 2 Структурна схема нелінійної САК

При $k = 0,5$ програма підтверджує абсолютну стійкість досліджуваної нелінійної САК. Вигляд діалогових вікон для цього випадку зображено на рис.3,4.

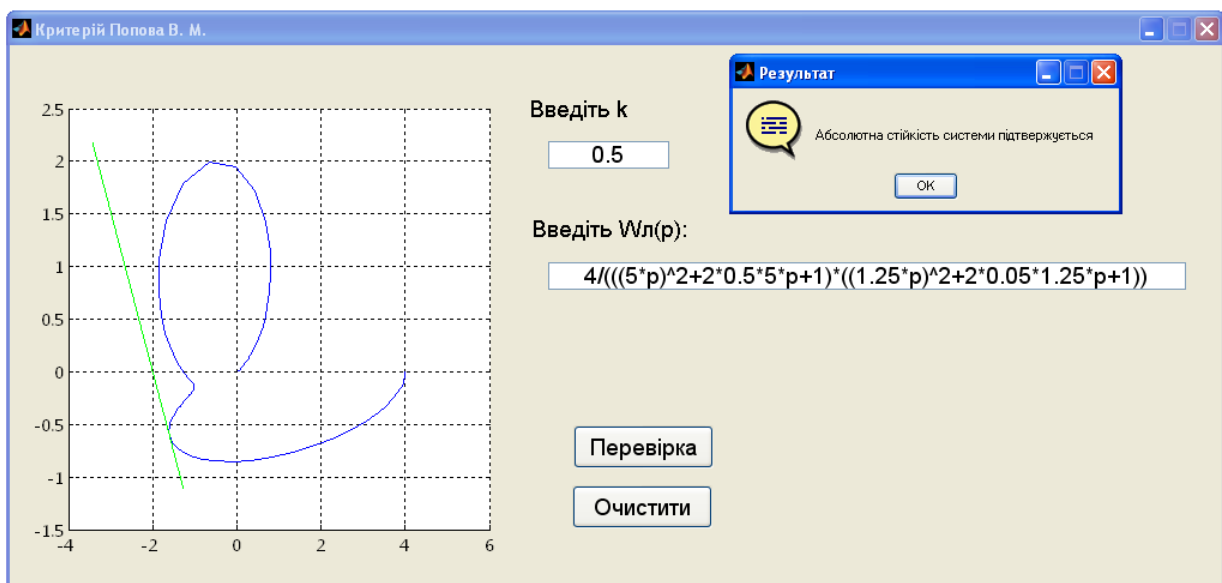

Рис. 3 Вигляд діалогового вікна при підтвердженні абсолютної стійкості

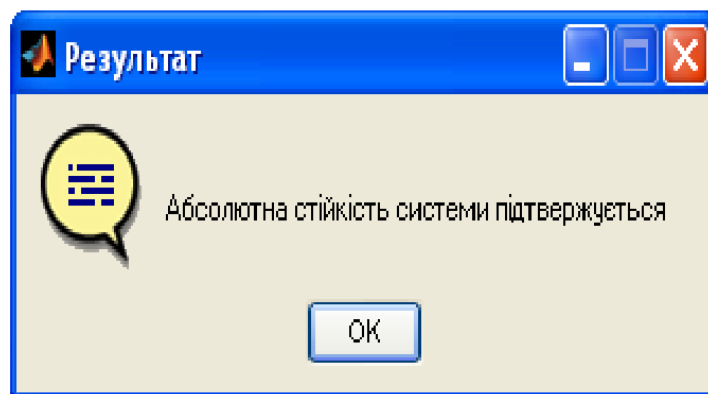

Рис. 4 Діалогове вікно “Абсолютна стійкість системи підтверджується”

При $k = 1$ програма не підтверджує абсолютну стійкість досліджуваної нелінійної САК. Вигляд діалогових вікон для цього випадку зображено на рис.5,6.

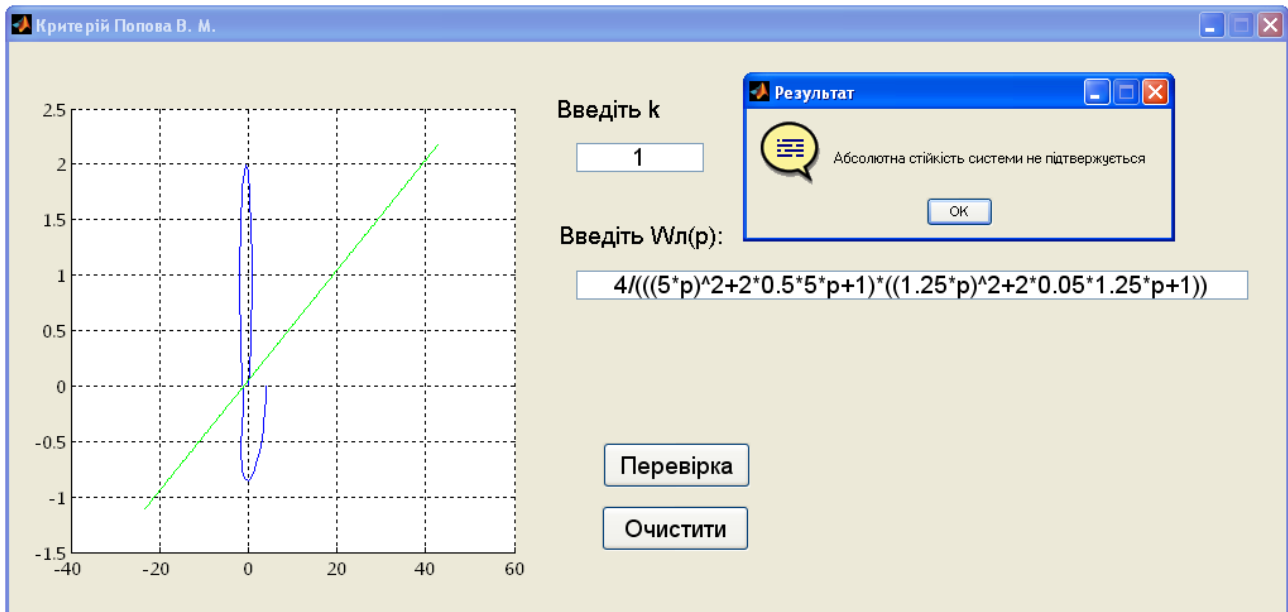

Рис. 5 Вигляд діалогового вікна при не підтверженні абсолютної стійкості

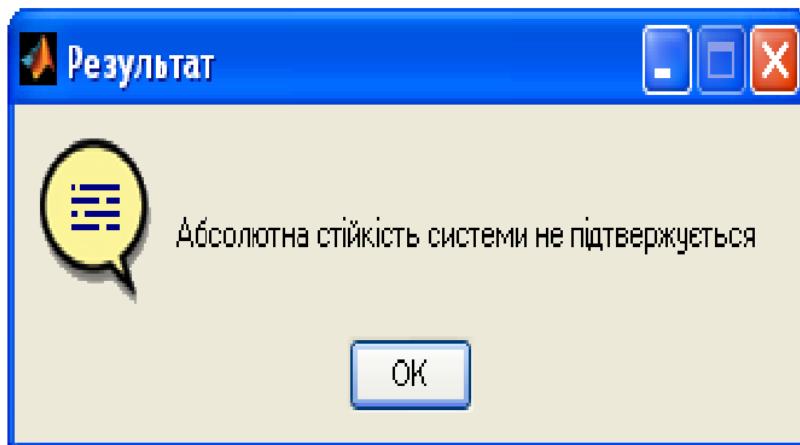

Рис. 6 Діалогове вікно “Абсолютна стійкість системи не підтверджується”

Підсумки. В середовищі MATLAB написана програма для визначення абсолютної стійкості нелінійних САК за критерієм В.М. Попова. Ця програма може бути корисною як у навчальному процесі, так і в наукових дослідженнях у відповідних галузях. Встановлені тут обмеження на клас досліджуваних систем планується зняти в наступних версіях програми.

Література

1. Попович М.Г. Теорія автоматичного керування : підруч. для студ. вищ. техн. навч. закл. / М.Г.Попович, О.В. Ковальчук.– К. : Либідь, 2007.– 656 с.